

PROBLEMATIKA NEPOMENOVANÝCH ZMLÚV V OBČIANSKOM PRÁVE A ICH UZATVÁRANIE S POHĽADOM *DE LEGE FERENDA*

ERIKA DUBAJOVÁ JAVÚREKOVÁ

Abstract: **Problems of Unnamed Contracts in Civil Law and Their Conclusion with a *De Lege Ferenda* Perspective**

One of the key branches of private law is the law of contractual obligations. In addition to innominate contracts, which are most often used in practice, a category of innominate contracts and a special category was created, the category of so-called mixed contracts. In practice, innominate contracts are a tool frequently used to anchor contractual relationships in all spheres of life. The institution of innominate contracts is not a new one; it is based on the principle of dispositional autonomy, which is known to have already existed in ancient Roman law. In the Slovak Republic, there are two codes, one specifically regulating civil law and the other regulating commercial law. Civil law in the Slovak Republic is regulated in the Civil Code, which regulates the natural persons' mutual rights and obligations. In contrast, commercial law, which is regulated separately in the Commercial Code, regulates the mutual rights and obligations of legal persons, and the rights and obligations that exist between natural persons and legal persons. This means that the institution of innominate contracts is found in the Slovak Republic not only in civil law but also in commercial law, i.e., in two legal codes, when the subjects of obligation-law relations are dependent on the use of analogy-based legal reasoning due to the absence of contractual types when regulating the rights and obligations of the various subjects of their obligations.

Keywords: private law; innominate contracts; freedom of contract; analogy

Kľúčové slová: súkromné právo; nepomenované zmluvy; zmluvná sloboda; analógia

DOI: 10.14712/23366478.2024.145

1. ÚVOD

Reakciou na zmluvnú absenciu je úprava vzájomných zmluvných vzťahov subjektov vytvorením špecifickej zmluvy v závislosti od predmetu zmluvy, ktorá spĺňa nimi požadované požiadavky a nie je upravená ako konkrétny zmluvný typ v zákonnej norme. Tieto zmluvy sa nazývajú ako nepomenované zmluvy, resp. inominátne zmluvy, ktoré nie sú ako zmluvný typ upravené v zákone, avšak napriek tomu sa právne systémy po celom svete nimi zaoberajú.

Za súčasnej aplikácie zmluvných princípov a s rešpektovaním kogentných zákonných noriem, zmluvné strany svojím prejavom vôle vytvárajú a uzatvárajú rôzne praktické a účelné zmluvy. V Slovenskej republike inštitút nepomenovaných zmlúv nájdeme

v občianskom, ale i obchodnom kódexe. V Slovenskej republike existujú dva kódexy, kedy je občianske právo upravené v Občianskom zákonníku, pričom upravuje vzájomné práva a povinnosti fyzických osôb, a obchodné právo je upravené v Obchodnom zákonníku, pričom upravuje vzájomné práva a povinnosti právnických osôb a fyzických a právnických osôb.

Cieľom príspevku je zhrnutie inštitútu nepomenovaných zmlúv hlavne z oblasti občianskeho práva a poukázanie na najdôležitejšie aspekty tohto zmluvného typu. Zároveň je cieľom zo zhrnutých poznatkov poukázať na možné komplikácie pri uzatváraní nepomenovaných zmlúv a ich možné riešenie *pro futuro*.

V príspevku sa zameriame na vymedzenie rozdielov medzi pomenovanými a nepomenovanými zmluvami podľa práva Slovenskej republiky, nepomenované zmluvy v režime občianskeho práva, nepomenovaným zmluvy v neziskovom sektore a uzatváranie nepomenovaných zmlúv s medzinárodným prvkom. V závere si uvedieme príklady z praxe a náš pohľad na ich riešenie a úpravu v Občianskom zákonníku *pro futuro*.

2. POMENOVANÉ VS. NEPOMENOVANÉ ZMLUVY V PRÁVNOM PORIADKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V súčasnosti zmluvy predstavujú neodmysliteľnú súčasť bežného života každého človeka. Zmluva je v súčasnosti vo všeobecnosti považovaná za základný kameň súkromného práva. Práve zmluva je dôvodom, na základe ktorého vzniká právny vzťah a definuje jednotlivé právne úkony, ktoré zakladajú občianskoprávne vzťahy.¹ V Občianskom zákonníku sa v zmysle pojmu zmluva stretávame s dvoma pojmami, a to zmluvou a dohodou. Pod pojmom zmluva rozumieme založenie právneho vzťahu, napr. medzi nájomcom a prenajímateľom, ktorá má za následok vznik práv a povinností pre obe zmluvné strany v súlade so zákonom.

Zmluvy, ktoré sa používajú najčastejšie, nachádzajú svoj odraz v právnej úprave v podobe tzv. pomenovaných zmlúv. Právnym základom zmlúv sú dva kódexy súkromného práva, a to Občiansky zákonník a Obchodný zákonník, ktoré majú medzi sebou vzťah *lex generalis* a *lex specialis*. Občiansky zákonník v ustanovení § 43 až § 51 obsahuje úpravu zmluvných záväzkov a všeobecné právne náležitosti s nimi súvisiace. V zmysle ustanovenia § 43 Občianskeho zákonníka sú účastníci povinní dbať na to, aby sa pri úprave zmluvných vzťahov odstránilo všetko, čo by mohlo viesť k vzniku rozporov.² Na základe toho je nevyhnutné, aby účastníci, ktorí vstupujú do zmluvného vzťahu, už vopred mysleli na prípadné možné komplikácie a snažili sa obsah zmluvných záväzkov naformulovať takým spôsobom, aby boli jasné a korektné.

Naproti tomu Obchodný zákonník pojem obchodnej zmluvy nevyužíva, ale definuje iba pojem obchodný záväzkový vzťah. Môžeme však tvrdiť, že ak zmluvu považujeme za ustanovujúci dôvod vzniku záväzkového vzťahu, potom tieto zmluvy, ktoré vytvárajú samotný obchodný záväzkový vzťah, môžeme pomenovať „obchodné zmluvy“.

¹ SUCHOŽA, J. *Obchodné právo*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 48.

² § 43 zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Vo všeobecnosti platí, že zmluva ako právna skutočnosť môže nadobúdať rozmer dvojstranného, ale i viacstranného právneho úkonu, kedy v rámci tohto úkonu vzniká dohoda dvoch alebo viacerých strán o obsahu zmluvy a s tým spojených práv v zmysle záväzkovoprávných vzťahov. Právna úprava zmlúv v Obchodnom zákonníku vychádza zo všeobecného rámca občianskoprávných zmlúv, čo znamená, že Obchodný zákonník ako *lex specialis* obsahuje len niektoré ustanovenia, ktoré vychádzajú zo všeobecnej úpravy záväzkových vzťahov obsiahnutých v Občianskom zákonníku ako *lex generalis*. V Obchodnom zákonníku sú podľa potreby dopĺňané a modifikované práva tak, aby bola vytvorená tzv. nadstavba právnej úpravy jednotlivých zmluvných typov.

Ak právny predpis obsahuje alebo vytvorí právny základ, ku ktorému priradí adekvátny názor, tzn. pomenuje ho, jedná sa o konkrétny zmluvný typ, t. j. pomenovanú zmluvu. Pomenovanie zmluvy je síce dôležitou náležitosťou, ktorá prispieva k určitosti a zrozumiteľnosti právneho vzťahu, avšak bez správnej väzby na práva a povinnosti, ktoré sú dohodnuté v zmluve, nemusí byť názov rozhodujúci. Ak vôľa zmluvných strán smeruje k inému významu a ak sa podarí vôľu účastníkov procesom hodnotenia skutkových a právnych otázok ozrejmiť, má zhodná vôľa účastníkov zmluvy prednosť aj pred doslovným významom textu nimi formulovanej zmluvy.³ Avšak nie všetky zmluvy, ktoré sú vyslovene uvedené v zákone sú považované za pomenované zmluvy. Je to z toho dôvodu, že zákonodarca predvída uzatvorenie takýchto zmlúv pri realizácii záväzkovoprávných vzťahov, tzn. že meno tieto zmluvy majú, ale zákon už neupravuje ich podstatné náležitosti. Príkladom je zmluva o uzavretí budúcej zmluvy podľa § 50a Občianskeho zákonníka, kedy sa účastníci môžu písomne zaviazat', že do dohodnutej doby uzavrú zmluvu, avšak musia sa pritom dohodnúť o jej podstatných náležitostiach.⁴ Rovnako tak je takouto zmluvou aj spotrebiteľská zmluva podľa § 52 Občianskeho zákonníka, kedy je spotrebiteľskou zmluvou každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom.⁵

Zmiešané zmluvy predstavujú osobitnú kategóriu zmlúv, ktoré tvoria tzv. prienik medzi pomenovanými a nepomenovanými zmluvami. Občianske právo predvída uzatváranie zmiešaných zmlúv v ustanovení § 491 ods. 3 Občianskeho zákonníka, kedy na záväzky zo zmiešanej zmluvy treba primerane použiť ustanovenia zákona upravujúce záväzky, ktoré sa zmluvou zakladajú, pokiaľ samotná zmluva neurčuje inak.⁶ Zmiešané zmluvy predstavujú atypické zmluvy, ktoré v sebe zahŕňajú kombináciu viacerých zmluvných typov, ale tiež kombináciu zmluvných typov a inomínálnych zmlúv.⁷

Súkromné právo je budované na zásade dispozičnej autonómie, čo znamená, že zmluvné strany si môžu medzi sebou uzatvoriť aj takú zmluvu, ktorá nie je upravená ako konkrétny zmluvný typ v žiadnom právnom predpise, tzn. nepomenovanú zmluvu. Možnosť uzatvorenia takejto zmluvy pripúšťa občianske právo v ustanovení § 51 Občianskeho zákonníka a obchodné právo v ustanovení § 269 ods. 2 Obchodného

³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 242/07 zo dňa 3. júla 2008.

⁴ § 50a zákon č. 40/1946 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

⁵ § 52 ods. 1 zákon č. 40/1946 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

⁶ § 491 ods. 3 zákon č. 40/1946 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

⁷ OVEČKOVÁ, O. – ŽITŇANSKÁ, L. a kol. *Základy obchodného práva*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 50.

zákonníka. Oba kódexy tak vytvárajú dostatočný priestor ako reakciu na rozmanitosť sociálnych, ekonomických ale i hospodárskych vzťahov a ich vývoj.

3. NEPOMENOVANÉ ZMLUVY V OBČIANSKOM PRÁVE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Na základe vyššie uvedeného je teda nepomenovanou zmluvou taká zmluva, ktorá nemá konkrétny názov alebo označenie v zákonnej norme. Nepomenované zmluvy v občianskom práve majú svoje ťažisko v ustanovení § 51 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého účastníci môžu uzavrieť i takú zmluvu, ktorá nie je osobitne upravená, zmluva však nesmie odporovať obsahu ani účelu tohto zákona.⁸ Uzatváranie nepomenovaných zmlúv v záväzkovoprávných vzťahoch predpokladá aj všeobecné ustanovenia § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého si účastníci občianskoprávných vzťahov môžu vzájomné práva a povinnosti upraviť dohodou odchylné od zákona, ak to zákon vyslovene nezakazuje a ak z povahy ustanovení zákona nevyplýva, že sa od neho nemožno odchyliť.⁹ A nakoniec aj ustanovenie § 419 Občianskeho zákonníka hovorí o tom, že záväzky vznikajú najmä zo zmlúv týmto zákonom vyslovene upravených, môžu však vznikať aj z iných zmlúv v zákone neupravených (nepomenované zmluvy) a zo zmiešaných zmlúv obsahujúcich prvky rôznych zmlúv.¹⁰

Dôvodom na uzatvorenie nepomenovanej zmluvy môžeme považovať nemožnosť predvídať všetky formy dohody na jednej strane a pokrok sociologických, ekonomických a hospodárskych vzťahov človeka v spoločnosti na druhej strane. To, že názov zmluvy nie je upravený v zákone neznamená, že názov, ktorý si strany zvolia, znamená jej neplatnosť. Tak, ako sme uviedli vyššie, dôležitý je obsah zmluvy, ktorý musí byť nadefinovaný v súlade s kogentnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka a zároveň tak, aby bol obom zmluvným stranám zrejмый obsah plnenia, resp. kto, komu, čo, kedy a za akých podmienok je povinný plniť. K uvedenej problematike sa vyjadril aj Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý konštatoval, že nepomenovaná (inominátna) zmluva je rovnako záväzná ako pomenovaná (nominátna) zmluva, pokiaľ je uzatvorená v súlade s právom (neodporuje účelu a obsahu zákona). Pokiaľ účastníci záväzkovoprávneho vzťahu uzatvorili pomenovanú alebo nepomenovanú zmluvu, platí, že sú túto zmluvu povinní plniť, a to aj v prípade, ak by bolo toto plnenie pre ktorúkoľvek zo zmluvných strán nevýhodné.¹¹ To znamená, že nepomenované zmluvy vznikajú na základe atypických právnych úkonov, ktoré nie sú pomenované v právnej norme. Pri nepomenovaných zmluvách sa jedná o záväzky, ktoré sú odlišné od pomenovaných záväzkov, avšak na základe prípustnej analógie na ne treba aplikovať tie ustanovenia pomenovaných záväzkov, ktoré sú im obsahom a účelom najbližšie.¹² Podmienkou platnosti nepomenovanej

⁸ § 51 zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

⁹ § 2 ods. 3 zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

¹⁰ § 491 ods. 1 zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

¹¹ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo 39/2003 zo dňa 29. mája 2003.

¹² LAZAR, J. a kol. *Občianske právo hmotné 2*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 46.

zmluvy je presné vymedzenie predmetu záväzku subjektov uzatvárajúcich nepomenovanú zmluvu.

Na základe prejavenej vôle zmluvných strán je možné zmluvy rozdeliť na intencionálne a neintencionálne. Intencionálne zmluvy predstavujú také zmluvy, pri ktorých vôľa strán zámerne smeruje k uzatvoreniu zmluvy, ktorá nie je žiadnym zmluvným typom upraveným v zákone, pričom rozhodným dôvodom subjektov pre uzatvorenie takejto zmluvy je špecifický predmet a faktická nemožnosť vystačiť si s výberom pomenovaných zmluvných typov. Naopak pri neintencionálnych zmluvách vôľa strán nesmeruje priamo k uzatvoreniu zmluvy špeciálnym spôsobom, ale ich vôľa smeruje k uzatvoreniu pomenovanej zmluvy, avšak v konečnom dôsledku pri absencii niektorej zo zákonných náležitostí predmetnej pomenovanej zmluvy je zmluva považovaná za nepomenovanú zmluvu.¹³

Na základe zásady zmluvnej autonómie je ponechané na účastníkoch zmluvného vzťahu či vôbec a s kým uzatvorí zmluvu, aký bude jej obsah, forma a aký konkrétny zmluvný typ si v danom prípade zvolia. Jedinou zákonnou podmienkou je to, aby zmluva neodporovala účelu a obsahu zákona. Nepomenovaná zmluva vznikne až na základe dohody účastníkov o podstatných náležitostiach zmluvy, tzn. o právach a povinnostiach, ktoré sú dôležité z hľadiska prejavov ich vôle. Účastníci zároveň musia prejsť vôľu, že proces uzatvorenia nepomenovanej zmluvy je dohodou o ich právach a povinnostiach ukončený. Musí byť zrejmé, či došlo k dohode o všetkých podstatných náležitostiach zmluvy, alebo sa budú o zostávajúcich častiach zmluvy konať ďalšie rokovania, ale i to, či je účastníkom jasné, že sa jedná o nepomenovanú zmluvu, alebo len o akúsi prípravnú zmluvu, ktorej výsledkom bude uzatvorenie nepomenovanej zmluvy. To má význam nielen z hľadiska posúdenia vzniku nepomenovanej zmluvy, ale i z hľadiska určenia jej platnosti, resp. neplatnosti či už ako jej celku alebo len jej časti pri obchádzaní zákona, simulácii alebo disimulácii. Pri výklade právneho úkonu je najdôležitejšie zistiť skutočnú vôľu konajúceho subjektu, pričom v prípade pochybností sa má právny úkon vykladať tak, aby právny úkon mohol zostať v platnosti.¹⁴ Práva a povinnosti z nepomenovaných zmlúv by mali byť formulované čo najpresnejšie, pretože v opačnom prípade sa na ne aplikuje *analogia legis*, tzn. právna úprava, ktorá je nepomenovanému zmluvnému vzťahu najbližšia. Pri nepomenovaných zmluvách sa postupuje analogicky podľa zákonných ustanovení, ktoré upravujú občianskoprávne vzťahy obsahom aj účelom im najbližšie. Je dôležité, aby tieto nepomenované zmluvy samy obsahovali podrobné modalít zmluvných podmienok.¹⁵

Rovnako ako akýkoľvek iný právny úkon, tak i uzatvorený zmluvný vzťah je považovaný za platný až vtedy, ak sú splnené potrebné kritériá ustanovené právnym poriadkom. Kritériá sa súhrne označujú ako právne náležitosti alebo náležitosti právnych úkonov. Tieto právom podmienené náležitosti vyžadované k jednotlivým právnym úkonom sa viažu najmä k subjektu, predmetu, vôli a prejavu.¹⁶ K absolútne základným

¹³ ŠILHÁN, J. Inominátní smlouvy a přípustnost analogie v obchodních závazkových vztazích. *Právní rozhledy*. 2007, č. 13, s. 468.

¹⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/167/2018 zo dňa 26. februára 2020.

¹⁵ Rozsudok Okresného súdu Galanta sp. zn. 10C/43/2018 zo dňa 11. marca 2019.

¹⁶ LAZAR, J. a kol. *Občianske právo hmotné. 1 a 2, záväzok*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 143.

náležitostiam sa zaraďuje sloboda a vážnosť vôle, pričom úkon musí byť vykonaný neomylné, slobodne a vážne. Uvedené vychádza i z ustanovenia § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka, kedy sa právny úkon musí urobiť slobodne a vážne, určite a zrozumiteľne, inak je neplatný.¹⁷ Rovnako tak k právnej relevantnosti zmluvného vzťahu je dôležité, aby bola vôľa prejavovaná navonok, tzn. náležitosťou prejavu, kedy je súhlasný prejav vôle vyjadrený rôznym spôsobom.

Podľa ustanovení § 51 a § 491 ods. 1 Občianskeho zákonníka je daná možnosť zmluvným stranám obsah vzájomnej dohody tvoriť tak, ako im to vyhovuje, pričom môžu použiť aj niektoré ustanovenia, ktoré sa týkajú jednotlivých typov zmlúv upravených v Občianskom zákonníku. Stále však platí, že samotná zmluva nemôže obsahom a ani účelom odporovať zákonu. A teda použitie nepomenovanej zmluvy je účastníkom zmluvného vzťahu umožnené aj vtedy, ak zmýšľaný zmluvný vzťah nie je riešený právnymi predpismi Občianskeho zákonníka, ale aj vtedy, ak zmluvným stranám nevyhovujú kogentné ustanovenia pri konkrétnom type zmluvy na základe ich požiadaviek, s ktorými do zmluvného vzťahu vstupujú.

V určovaní formy nepomenovaných zmlúv je Občiansky zákonník tak, ako sme uviedli už vyššie, benevolentný, vzhľadom na to, že neprikazuje formu nepomenovaných zmlúv, ale umožňuje a pripúšťa, aby bola nepomenovaná zmluva uzatvorená písomne alebo ústne. Písomná forma zmluvy je povinná iba v prípade, ak to Občiansky zákonník v konkrétnej právnej norme nariaďuje. Ak sa nepomenovaná zmluva uzatvorila písomne, môže sa takáto zmluva meniť alebo rušiť iba písomne na základe ustanovenia § 40 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ sa bežný zmluvný vzťah netýka naozaj bežných a vzťahovo jednoduchých záležitostí, tak sa písomná forma pre uzatvorenie zmluvného vzťahu môže použiť a je odporúčaná aj v takých situáciách, v ktorých ju samotný zákon vyslovene neprikazuje.¹⁸ Napriek tomu, že Občiansky zákonník neustanovuje v právnej norme presnú formu a úpravu nepomenovanej zmluvy, môžeme aj na základe analógie zhrnúť niektoré odporúčania, ktoré je potrebné dodržiavať pri uzatváraní nepomenovaných zmlúv. A to po prvé, že síce pre platnosť nepomenovanej zmluvy právna norma nepredpokladá, resp. neustanovuje písomnú formu, odporúčame, aby aj napriek tejto skutočnosti bola nepomenovaná zmluva uzatvorená v písomnej forme, hlavne z dôvodu potreby preukazovania vôle strán k obsahu vzájomnej dohody. Po druhé aj napriek značnej zmluvnej voľnosti strán pri nepomenovaných zmluvách je potrebné dodržať určité nevyhnutné časti, ktoré musí zmluva obsahovať. Medzi tieto nevyhnutné časti zaraďujeme definovanie zmluvných strán, jednoznačné, presné a konkrétne určenie predmetu záväzku. Nevyhnutné časti nepredstavujú len nutnú podmienku platnosti uzatvorenia, ale aj samotného vzniku zmluvného vzťahu. Najpodstatnejším a najdôležitejším znakom každej nepomenovanej zmluvy je jej obsah. Avšak je potrebné rozlišovať medzi obsahom zmluvy a obsahom záväzku, čo predstavuje dva rozdielne pojmy. Kým pri obsahu zmluvy ide o samotné určenie inominátu, pri obsahu inominátnych záväzkov ide o vymedzenie a definovanie práv a povinností jednotlivých zmluvných strán.

¹⁷ § 37 ods. 1 zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

¹⁸ MAREK, M. *Smluvní obchodní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 405.

Samotnú nepomenovanú zmluvu je možné neskôr dopĺňať dodatkami a prílohami. Medzi prílohy najčastejšie patria rôzne dojednania o rozsahu a spôsobe plnenia zmluvy, konkrétne práva a povinnosti zainteresovaných zmluvných strán, termínované náležitosti, konkretizované zásady o mlčanlivosti, dohody o pokutách alebo sankciách za porušenie podmienok zmluvy, možnostiach o spôsobe ukončenia zmluvy a i. Síce podľa zákona stačí na to, aby bola zmluva platná, ak je dohodnutý predmet zmluvy, podľa nášho názoru je však vhodné a účelné, aby boli upravené v zmluve aj „menej“ dôležité náležitosti a predišlo sa tak upravovaniu dodatkami k zmluve. Tento názor zastávame aj na základe skutočnosti, že sa takýmto „hlbkovým“ dojednaním predíde k prípadným neskorším vzájomným sporom zmluvných strán, kedy bude ťažisko dokazovania postavené na preukazovaní ich prejavu vôle.

Medzi nepomenované zmluvy, ktoré sú v súčasnosti využívané, patrí aj dojednanie o výhrade lepšieho kupca, právo spätného predaja, dohoda o opatrovaní druhovo určitých vecí, zmluva o dojednaní prenajímateľa a nájomcu o kaucii zabezpečujúcej zaplatenie dohodnutého nájomného, ale i zmluva o rekonštrukcii domu alebo zmluva o podomovom predaji.¹⁹ V zdravotníckom sektore môže ísť o zmluvy o poskytovaní sociálnych služieb, tzn. medzi domovom dôchodcov a klientom, alebo o zmluvy o poskytovaní lekárskej starostlivosti. V oblasti školstva sú to študijné zmluvy medzi poväčšine vysokou školou a študentom o štúdiu.

4. PLATNOSŤ A UKONČENIE NEPOMENOVANÝCH ZMLÚV V OBČIANSKOM PRÁVE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Od vzniku zmluvného vzťahu je potrebné rozlišovať a správne chápať účinnosť zmluvy, ktorá sa nemusí bezprostredne prekrývať s platnosťou zmluvy. Dátum účinnosti predstavuje termín, od ktorého nastávajú všetky právne dôsledky, ktoré vyplývajú z daného zmluvného vzťahu. Na základe dátumu účinnosti je možné prípadné právne vymáhanie. Účinnosť zmluvy si môžu zmluvné strany určiť podľa svojej dohody. Najčastejšie sa v praxi termín účinnosti zmluvy prekrýva s termínom podpisu zmluvy. Nepomenovaná zmluva, tak ako i iné druhy zmlúv, je platná vtedy, ak je podpísaná oboma zmluvnými stranami. Najbežnejšie je teda, že zmluva nadobudne platnosť aj účinnosť dňom podpisu zmluvy zmluvnými stranami. Nie sú však ojedinelé ani prípady, kedy zmluva nadobudla svoju právnu účinnosť až po jej vzniku, tzn. zmluva síce už vznikla, ale účinnou sa stala až neskôr, podľa podmienok v nej zadefinovaných. K takýmto prípadom dochádza vtedy, ak je účinnosť zmluvy podmienená rozhodnutím príslušného štátneho orgánu. Samotná účinnosť tak už vzniknutej zmluvy nastane až po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia tohto orgánu.²⁰ V tomto prípade je dôležité spomenúť zásadu, že účinnosť akéhokoľvek právneho úkonu je podmienená jeho platnosťou a zároveň neplatnosť právneho úkonu vylučuje jeho účinnosť. Neplatný právny úkon nemôže byť v žiadnom prípade účinný, na druhej strane platnosť právneho úkonu

¹⁹ FEKETE, I. *Občiansky zákonník: komentár*. Bratislava: Epos, 2007, s. 188.

²⁰ FIALA, J. a kol. *Občianske právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita – Doplněk, 2003, s. 193.

automaticky nezaručuje jeho účinnosť. Platnosť akejkoľvek zmluvy, tzn. aj nepomenovanej zmluvy, vzniká akonáhle zmluva obsahuje všetky nutné právny poriadkom predpísané náležitosti a je spravidla podpísaná všetkými zmluvnými stranami s uvedením miesta a dátumu podpisu.

Ukončenie záväzkovo-právnych vzťahov, tzn. aj nepomenovaných zmlúv, je možné rôznymi spôsobmi. Je však dôležité rozlišovať, či sa jedná o ukončenie, pri ktorom došlo k uspokojeniu veriteľa, alebo či sa jedná o ukončenie, pri ktorom nedošlo k uspokojeniu veriteľa. V prípadoch, kedy došlo k uspokojeniu veriteľa, príde k ukončeniu nepomenovanej zmluvy splnením, započítaním alebo nováciou. Ak príde k ukončeniu nepomenovanej zmluvy tak, že nedošlo k uspokojeniu veriteľa, môže byť zmluva ukončená odpustením dlhu, nemožnosťou plnenia ale i uplynutím času. Nepomenovanú zmluvu je možné ukončiť na základe právneho úkonu, a to buď jednostranného alebo dvojstranného. V prípade jednostranného právneho úkonu, ktorým sa ukončujú práva a povinnosti z uzatvorenej nepomenovanej zmluvy, môže ísť o splnenie, započítanie, výpoveď, uloženie do úradnej úschovy a odstúpenie od zmluvy. V prípade dvojstranného právneho úkonu, ktorým sa ukončujú práva a povinnosti z uzatvorenej nepomenovanej zmluvy, môže ísť o dohodu o novácií, dohodu o odpustení dlhu a vzdaní sa práva, dohodu o zrušení záväzku, dohodu o urovnaní a dohodu o započítaní. Nepomenovanú zmluvu je však možné ukončiť aj na základe udalosti, kedy sa jedná o smrť dlžníka alebo veriteľa, uplynutie času, nemožnosti plnenia a splnutia.

O splnení záväzku hovoríme vtedy, keď dlh zanikne jeho riadnym a včasným splnením. Započítanie predstavuje situáciu, kedy veriteľ aj dlžník majú vzájomné pohľadávky rovnakého druhu, ak sa vzájomne kryjú a jeden z účastníkov vzájomnej dohody urobí voči druhému účastníkov kroky, ktoré smerujú k započítaniu. Výpoveďou sa ukončujú nepomenované zmluvy, ktoré sú uzatvorené na dobu neurčitú, ak zo zákona alebo samotnej zmluvy nevyplýva konkrétny spôsob a možnosť jej výpovede, je možné takýto zmluvný vzťah vypovedať v lehote troch mesiacov. Uloženie do úradnej úschovy sa uplatňuje v prípade, ak dlžník nie je schopný svoj záväzok voči veriteľovi splniť z dôvodu neprítomnosti veriteľa, alebo ak má dlžník pochybnosti o veriteľovi. Odstúpenie od zmluvného vzťahu, resp. od nepomenovanej zmluvy má za následok, že sa zmluva ruší a platí, ako keby nebola ani uzatvorená a akoby ani nedošlo k právnomu vzťahu medzi jednotlivými stranami. Samozrejme odstúpenie od zmluvy tak, aby bolo platné, je možné len v rámci kogentných ustanovení Občianskeho zákonníka.

Dohoda o novácii predstavuje dohodu medzi veriteľom a dlžníkom, ktorí sa dohodnú na nahradení súčasného záväzku novým záväzkom, pričom ten súčasný zanikne a dlžník je povinný plniť nový záväzok. Dohoda o odpustení dlhu a vzdaní sa práva predstavuje dohodu, v ktorej sa veriteľ písomne dohode s dlžníkom na tom, že veriteľ sa svojho práva vzdáva, resp. odpúšťa dlh dlžníkovi. Pri dohode o zrušení záväzku sa veriteľ s dlžníkom dohodnú na zrušení celého záväzku alebo len časti. Účastníci zmluvného vzťahu sa môžu dohodnúť na urovnaní, kedy svoje zmluvné práva a záväzky, najmä tie, ktoré sú medzi nimi sporné a pochybné, urovnajú. Dohoda o započítaní predstavuje dohodu medzi veriteľom a dlžníkom, že si medzi sebou svoje pohľadávky započítajú.

5. NEPOMENOVANÉ ZMLUVY V NEZISKOVOM SEKTORE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Medzi najčastejšie nepomenované zmluvy, ktoré sú uzatvárané v neziskovom sektore, sú zmluvy o sponzoringu alebo zmluvy o reklame.

Zmluva o sponzoringu nie je vymedzená ako samostatný druh zmluvy ani v Občianskom zákonníku ani v Obchodnom zákonníku. Definícia sponzoringu alebo sponzorstva ako takého v legislatívnej úprave Slovenskej republiky absentuje. Pri uzatváraní sponzorskej zmluvy využívajú zmluvné strany ustanovenie § 51 Občianskeho zákonníka alebo § 269 ods. 1 Obchodného zákonníka, ktoré upravujú režim nepomenovaných zmlúv.

Sponzorovanie predstavuje druh činnosti, ktorá je definovaná v § 92 ods. 1 zákona o mediálnych službách. Rozumie sa ním plnenie určené na priame alebo nepriame financovanie programu, programovej služby, audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, platformy na zdieľanie videí alebo videa vytvoreného užívateľom s cieľom propagovať názov alebo obchodné meno, ochrannú známku, dobrú povesť, tovary alebo aktivity osoby, ktorá také plnenie poskytla.²¹

Zmluva o reklame rovnako ako zmluva o sponzoringu nepredstavuje upravený zmluvný typ v slovenskom právnom poriadku. Rovnako sa spravuje ustanoveniami § 51 Občianskeho zákonníka alebo § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka. Reklamu ako takú definuje zákon o reklame ako predvedenie, prezentáciu alebo iné oznámenie v každej podobe súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou s cieľom uplatniť produkty na trhu.²²

6. UZATVÁRANIE NEPOMENOVANÝCH ZMLÚV S MEDZINÁRODNÝM PRVKOM

Do obsahu zmluvnej slobody spadajú hlavne zložky ako sloboda uzatvárať zmluvy, sloboda výberu partnera v zmluve, sloboda určiť obsah zmluvy (vrátane slobody určiť jej druh, uzavrieť zmluvu, ktorá nie je výslovne upravená zákonom, a slobody rokovať o iných právach a povinnostiach ako o tých, ktoré stanovuje zákon), sloboda zvoliť si platné zákony vo vzťahoch s medzinárodnými subjektmi. Zásada slobody uzatvárať zmluvy je priamo viazaná na zásadu autonómie vôle. Uzatváranie zmlúv s medzinárodným prvkom predstavuje proces stanovenia pravidiel, ktoré však musia byť v súlade so zákonnosťou vzhľadom na záväznú povahu zmluvného vzťahu.

Vzťah nepomenovaných zmlúv s princípom zmluvnej slobody nastoľuje otázku zákonom ustanovených hraníc ich platnosti. Sloboda vytvárať a uzatvárať zmluvné štruktúry podľa vlastného uváženia zmluvných strán nie je bez určitých obmedzení. Rôzne od samostatných právnych systémov sa zaviedli kritériá zamerané na ochranu verejného poriadku, morálky a práva. Následne v rôznych právnych systémoch pri uzatváraní

²¹ § 91 ods. 1 zákon č. 264/2002 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o mediálnych službách).

²² § 2 ods. 1 písm. a) zákon č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

nepomenovaných zmlúv sú určené regulačné obmedzenia, ktoré sa využívajú v prípade obsahu nepomenovaných zmlúv. Medzi tieto regulačné obmedzenia patrí:

- neporušenie kogentných právnych predpisov,
- neporušenie dobrých mravov,
- zavedenie obmedzení súvisiacich s licenčným režimom,
- obmedzenia týkajúce sa predmetu, obsahu a formy obchodov s nehnuteľnosťami,
- zvyky v praxi a *bona fides* zavedené zákonodarcom ako objektívne kritériá zmluvy,
- verejný poriadok postavený na hlavných zásadách práva.

Nepomenované zmluvy tak historicky, ako aj v súčasnosti predstavujú určitý vývoj spoločnosti a využívajú sa najmä v majetkovo-právnych, občianskoprávných a obchodnoprávných vzťahoch. V medzinárodnom prostredí sú nepomenované zmluvy charakteristické výsledkom procesu konvergencie dvoch systémov, a to spoločného práva a kontinentálneho práva. Následne dochádza k vzájomnému prieniku dohôd anglosaského pôvodu do krajín, ktoré prijali kontinentálny právny systém. Oblasť použitia predstavuje faktor, ktorý určuje požiadavku na špecifické vlastnosti vo vzťahu k stranám, ktoré uzatvorili zmluvu. Zvyčajne sa jedná o predmety obchodného práva uzatvárané s účelom vykonávania podnikateľskej činnosti s ich vnútroštátnymi zákonmi a predpismi. Dôvod uzatvorenia nepomenovaných zmlúv úzko súvisí s odhadom ich platnosti a určenia platných zákonov v prípade prípadných sporov. Nepomenované zmluvy vyplývajú zo zmluvnej slobody, ktorá je vyhlásená za hlavný princíp v súkromnom práve. V dôsledku tejto skutočnosti neexistujú žiadne ustanovenia pozitívneho práva, ktorými by sa zmluvné strany riadili pri uzatváraní konkrétnej zmluvy, ktorá spadá do režimu nepomenovaných zmlúv. Osobitné úvahy týkajúce sa uzatvárania nepomenovaných zmlúv naznačujú určenie počiatočného momentu nadobudnutia ich účinnosti. Preto je ich charakteristickou vlastnosťou konsenzuálny charakter. Dosiahnutie konsenzu o základných podmienkach zmluvy je rozhodujúce pre vytvorenie právne záväznej dohody. Osobitný dôraz v právnej charakteristike sa kladie na existenciu rovnocennosti vo vzťahu medzi stranami.

Obsah nepomenovanej zmluvy musí spĺňať požiadavku platnosti vôle strán a formu jej prejavu. V právnych doktrínach a judikatúre je akceptované, že názov zmluvy nie je v súvislosti so zmluvou pre súd záväzný. Posudzovanie typu zmluvy je úzko viazané na výklad skutočnej vôle zmluvných strán a poskytovanie práv a povinností.

Špecifiká nepomenovaných zmlúv by sme mohli nájsť aj v spôsobe práv a povinností medzi zmluvnými stranami. V nepomenovaných zmluvách, ktoré sú bezodkladné, majú záväzky synalagmatický a bilaterálny charakter. Bezodplatnosť a rovnocennosť vzťahov naznačuje existenciu záväzku pre obe strany zmluvy, ktorá charakterizuje nepomenované zmluvy ako dvojstranné zmluvy. Celý bod delimitácie nepomenovanej zmluvy spočíva v definovaní rozhodného práva.

Vo všeobecnosti nepomenované zmluvy majú všeobecné charakteristiky zmlúv a podliehajú všeobecným predpisom upraveným zmluvným právom príslušnej krajiny. V nepomenovaných zmluvách sa uplatňujú dispozitívne normy stanovené objektívnym právom, ktoré upravujú ktorýkoľvek z hlavných typov uplatňovaných v obchodných a občianskych zmluvách.

Právne charakteristiky nepomenovaných zmlúv v medzinárodnom prostredí možno odhaliť ich porovnaním so zmiešanými zmluvami, ktoré podliehajú rovnakej právnej kategórii. Hlavný rozdiel je v predmete a obsahu. Pri zmiešaných zmluvách sa jedná o kombináciu prvkov rôznych zmlúv ustanovených v zákonoch alebo iných predpisoch. Pri nepomenovaných zmluvách sa zmluvné strany riadia všeobecnými ustanoveniami o zmluvách a princípmi práva. Zmiešané zmluvy upravuje tá časť pozitívneho práva, ktorá upravuje tzv. príslušný prvok pomenovanej zmluvy, ktorý je v nej zahrnutý. Pokiaľ sa uznáva analógia zákona ako prostriedok presadzovania práva v nepomenovaných zmluvách, vzťahuje sa na zmiešané dohody. Účel uzatvorenia zmluvy je tiež pri týchto zmluvách rozdielny. Pri nepomenovaných zmluvách platí pravidlo zhody vôle na jednom predmete zmluvy, pričom pri zmiešaných zmluvách súhlas pozostáva z jednej koordinácie vôle na každej časti podstatnej podmienky, ktoré tvoria jej obsah. V takomto aspekte by mali byť nepomenované a zmiešané zmluvy považované za individuálne a nezávislé právne kategórie.

Úprava nepomenovaných zmlúv je v prvom rade postavená na základe všeobecných pravidiel a zásad zmluvného práva. Prednosť majú ustanovenia všeobecného záväzkového práva, kde sa samotné ustanovenia nepomenovaných zmlúv môžu použiť na základe analógie. Prednosť majú z hľadiska strán najmä zmluvy, kde sa použijú osobitné ustanovenia o pomenovaných zmluvách. V oblasti presadzovania práva sa dôležitosť pripisuje zavedeniu hierarchie prameňov práva v závislosti od vnútroštátnych právnych predpisov. Napríklad Veľká Británia podporuje tézu o aplikácii minimalistického prístupu, čo umožňuje podnikateľom, aby si vybrali ako budú spravovať svoje zmluvy a zároveň uvedú svoje preferencie aplikácie samotných hmotnoprávných ustanovení.

7. APLIKAČNÉ PROBLÉMY PRI UZATVÁRANÍ NEPOMENOVANÝCH ZMLÚV A NÁVRHY PRO FUTURO

Vzhľadom na to, ako sme napísali aj vyššie zákon nevyžaduje, aby mala nepomenovaná zmluva písomnú formu okrem prípadov, kedy to Občiansky zákonník presne stanovuje. Práve z tohto dôvodu môžeme vidieť určité komplikácie v praxi, ktoré sa týkajú uzatvorenia ústnej formy nepomenovanej zmluvy a následného vyvodzovania právnych nárokov. Modelovou situáciou je napríklad situácia, kedy strany medzi sebou uzavrú v ústnej forme nepomenovanú zmluvu, pričom strana A predstavuje podnikateľský subjekt a strana B nepodnikateľský subjekt. V predmetnej ústnej nepomenovanej zmluve sa dohodnú, že v budúcnosti založia podnik, ktorý budú spoločne prevádzkovať. Za týmto účelom strana B poskytne finančné prostriedky na účet strany A. Strana A predmetné finančné prostriedky prijme, avšak v skutočnosti v budúcnosti žiadny podnik nevznikne, pričom strana B nie je žiadnym spôsobom odškodnená. V popísanom skutkovom prípade vzniklo bezdôvodné obohatenie strany A. Za predpokladu, že sa spor nepodarí vyriešiť mimosúdnou cestou, bude veľmi dôležité pri ústnej forme nepomenovanej zmluvy ako žalobca (strana B) ustojí dôkazné bremeno a preukáže, že nepomenovaná zmluva bola skutočne uzatvorená. Vzhľadom na povahu záväzkovoprávneho vzťahu je nepomenovaná zmluva uzatvorená medzi podnikateľským

a nepodnikateľským subjektom v režime § 51 Občianskeho zákonníka. Ak by predmetná modelová situácia bola predmetom súdneho konania, považujeme za veľmi dôležité, aby strana B v rámci procesného útoku a obrany využila dôkazy na potvrdenie a preukázanie finančných prostriedkov, ktoré zaslala strane A. Len na základe týchto dôkazov by v teoretickej, ale i právnej rovine bolo možné, aby súd vzal do úvahy, že medzi účastníkmi právnych vzťahov vznikla ústna nepomenovaná zmluva. Samozrejme, že v takomto prípade by súd vzal do úvahy, či je preukázané, že došlo k dohode o podstatných náležitostiach zmluvy, tzn. či bol obsah a účel dohody dostatočne zrejmy pre obe zmluvné strany. Strana by túto skutočnosť mohla dokázať buď samotným poukázaním finančných prostriedkov na účet žalovaného alebo akokoľvek inou komunikáciou (na hmotnom nosiči), ktorá sa týka účelu a obsahu dohody. Avšak v prípade, ak by strana B poskytla strane A finančné prostriedky v hotovosti a nemala o tom relevantný doklad, máme za to, že dôkazné bremeno pred súdom, že k uzatvoreniu ústnej nepomenovanej zmluvy by neunesla. Nebolo by totižto zrejmé, či boli finančné prostriedky skutočne dané strane A a či vôbec došlo k uzatvoreniu ústnej nepomenovanej zmluvy z hľadiska dohody o podstatných náležitostiach. Z tohto dôvodu zastávame názor, že práve to, že sa jedná o atypickú zmluvu, ktorú môžu strany uzatvoriť v akomkoľvek právnom vzťahu (samozrejme okrem prípadov, kedy sa na zmluvné vzťahy vzťahujú typové zmluvy), by mal zákon obsahovať kogentné ustanovenie, ktoré by vyžadovalo uzatvorenie nepomenovanej zmluvy v písomnej forme.

Uzatváranie nepomenovaných zmlúv v režime § 51 Občianskeho zákonníka ako dodatkových zmlúv alebo zmlúv o budúcej zmluve v pracovnoprávných vzťahoch predstavujú ďalší z mnohých aplikačných problémov pri nepomenovaných zmluvách. V praxi nastal prípad, kedy podnikateľ uzatvoril dohodu o uzavretí budúcej pracovnej zmluvy s fyzickou osobou. Následne daná fyzická osoba odmietla uzatvoriť po určitom čase s podnikateľom pracovnú zmluvu. Podnikateľ podal žalobu na súd, v ktorej žiadal, aby súd uložiť povinnosť fyzickej osobe uzavrieť s ním pracovnú zmluvu, pretože mu táto povinnosť vyplývala z uzatvorenej dohody. Okresný, ako i Krajský odvolací súd rozhodli, že podľa Zákonníka práce nie je možné v oblasti pracovného práva uzatvoriť také typy zmlúv, ktoré nie sú uvedené v pracovnoprávných predpisoch. Podnikateľ sa s uvedeným názorom súdov nestotožnil a prípad sa dostal až pred Ústavný súd. Môžeme len polemizovať, koľko zamestnávateľov uzatvára takéto „dohody“ s budúcimi zamestnancami v režime nepomenovanej zmluvy za účelom „zarezerovania“ si zamestnanca na konkrétne miesto. Podľa ustanovenia § 1 ods. 5 Zákonníka práce pracovnoprávne vzťahy vznikajú najskôr od uzatvorenia pracovnej zmluvy alebo dohody o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru, ak zákon alebo osobitný predpis neustanovujú inak. Ustanovenie § 1 ods. 4 odkazuje na použitie Občianskeho zákonníka v prípade, ak tomu nebránia ustanovenia Zákonníka práce. V prípade, ak zamestnávateľ (podnikateľ) uzatvorí so zamestnancom (fyzickou osobou) nepomenovanú zmluvu v režime § 51 Občianskeho zákonníka, neznamená to, že takáto zmluva zakladá pracovnoprávny vzťah, pretože táto zmluva obsahom a účelom smeruje do budúcnosti k uzatvoreniu pracovnoprávneho vzťahu. Avšak z explicitného znenia zákona vychádza, že zamestnávateľ a zamestnanec môžu uzatvoriť len zmluvu podľa Zákonníka práce, ak má byť pracovný pomer platný. To znamená, že v prípade, ak zamestnávateľ uzatvorí nepomenovanú

zmluvu podľa § 51 Občianskeho zákonníka, ktorej účelom a obsahom je povinnosť uzatvorenia pracovnej zmluvy v budúcnosti, jedná sa o nulitný právny akt, ktorý nezakladá práva a povinnosti. Napriek skutočnosti, že Ústava Slovenskej republiky zaručuje občanom zmluvnú slobodu, neznamená to, že táto zmluvná sloboda predstavuje svojvoľu a obchádzanie kogentných ustanovení príslušných zákonných noriem. Podľa nášho názoru by ustanovenie § 51 Občianskeho zákonníka malo byť vyšpecifikované do takej miery, aby bolo z neho zrejmé, že nie je možné uzatvoriť nepomenovanú zmluvu na akékoľvek zmluvné vzťahy, tzn. doplnenie ustanovenia o negatívne vymedzenie právnych vzťahov medzi ktorými nie je možné uzatvoriť nepomenovanú zmluvu na základe § 51 Občianskeho zákonníka.

Rovnako tak považujeme za sporné, že v prípade úpravy nepomenovanej zmluvy v Občianskom zákonníku je možné analogicky použiť nielen ustanovenia Občianskeho zákonníka, ktoré upravujú konkrétne typy zmlúv, ale všetky ustanovenia, ktoré upravujú občianskoprávne vzťahy. Naproti tomu právna úprava nepomenovanej zmluvy v Obchodnom zákonníku pripúšťa analógiu len v tom rozsahu, v akom zmluva neobsahuje vlastnú právnu úpravu. Na jednej strane môžeme tvrdiť, že rozpätie analógie, ktorú možno použiť v prípade právnych vzťahov v občianskom práve, je príliš obširné, čo môže znamenať mnohé zneužitie „pre vlastnú potrebu“, ale na druhej strane, ak by bola analógia rovnako striktná, ako je tomu v obchodnom práve, vznikali by podľa nášho názoru obmedzenia pri voľnosti zmluvných vzťahov. Naším návrhom je skôr zadefinovanie striktných pravidiel na základe vyššie uvedeného pri používaní zmluvného typu nepomenovanej zmluvy v občianskoprávnych vzťahoch.

8. ZÁVER

Inštitút nepomenovaných zmlúv predstavuje pomerne zložitý právny inštitút, ktorý je však zároveň aj veľmi zaujímavý a prínosný. Nejedná sa o nový inštitút, s istou formou úpravy nepomenovaných zmlúv sa stretávame už v rímskom práve. V praxi často dochádza k rozličným situáciám, kedy práve uzatvorenie nepomenovaných zmlúv prichádza do úvahy ako jediné riešenie. Možnosť uzatvorenia nepomenovaných zmlúv vychádza najmä z princípu zmluvnej voľnosti, na základe ktorého je možné uzatvárať zmluvy aj mimo rámec pomenovaných zmlúv. Zásada zmluvnej voľnosti je s problematikou nepomenovaných zmlúv úzko spojená. Avšak nie bezbrehá, ale je obmedzená tým, že pre platnosť nepomenovanej zmluvy musia byť splnené všeobecné náležitosti pre právne úkony, a taktiež, že zmluva nesmie odporovať zákonu alebo zákon akýmkoľvek spôsobom obchádzať.

V oblasti kontraktácie majú nepomenované zmluvy jednoznačne nezastupiteľnú úlohu a k ich uzatváraniu dochádza v rôznych oblastiach práva, najmä však v oblasti súkromného práva, a to práva občianskeho a obchodného. Skutočnosť, že je zmluva uzatvorená v právnom režime nepomenovanej zmluvy však neznamená, že má menšiu právnu silu ako pomenovaná zmluva, pretože účastníci záväzkovoprávnych vzťahov sú ňou viazaní rovnako, ako keby sa jedná o typický kontrakt. Hlavne z dôvodu technologických a inovatívnych rýchlo sa rozvíjajúcich oblastí má inštitút nepomenovaných

zmlúv nezastupiteľné miesto pri rozvoji záväzkových vzťahov, kedy zákonodarca nemôže a ani nie je v jeho silách obsiahnuť v typických kontraktach všetky životné, obchodné a hospodárske situácie, v ktorých je potrebné uzatvoriť kontrakty.

Nepomenované zmluvy je možné v slovenskom právnom poriadku uzatvárať jednak v režime občianskeho, a jednak obchodného práva. V praxi sa však často stretávame s tým, že sa zmluvné strany snažia dojednať nepomenované zmluvy aj v iných právnych odvetviach, najmä v pracovnom práve. Napriek tomu sa však v pracovnom práve uplatňuje striktná zásada *numerus clausus*, ktorá zamedzuje uzatváraniu iných ako v zákone upravených zmlúv.

V praxi je už možné badať akési postupné vykryštalizovanie sa niektorých zmluvných dojednaní, kedy aj napriek tomu, že zmluvy nepomenované majú relatívne stabilný, praxou ustálený obsah. Takýto ustálený obsah niektorých najbežnejších nepomenovaných zmlúv predstavuje časom a praxou ustálenú najvhodnejšiu úpravu bežne sa vyskytujúcich spoločenských vzťahov, ktoré však aj napriek tomu nenachádzajú zákonnú oporu vo forme osobitnej úpravy.

JUDr. Erika Dubajová Javúreková
Právnická fakulta Paneurópskej vysokej školy
dubajovae@gmail.com